

19^ο ΓΕΛ ΑΘΗΝΑΣ

Επιμέλεια: Γ. Σόφη

Θουκυδίδη Επιτάφιος Περικλή Κεφάλαιο 39

**Υπεροχή των Αθηναίων
έναντι της Σπάρτης
στις πολεμικές μεθόδους
και το παιδευτικό σύστημα**

Κύρια σημεία

- ⇒ Η Αθήνα ως «**ανοικτή**» πολιτεία στηρίζει τη δύναμή της στο **γενναίο φρόνημα** των πολιτών της
- ⇒ Η Σπάρτη ως «**κλειστή**» πολιτεία στηρίζεται στην **απάτη** και το **ψεύδος**
- ⇒ Στο εκπαιδευτικό σύστημα οι Αθηναίοι με **άνεση** και **ελευθερία** επιτυγχάνουν το ίδιο αποτέλεσμα με τους Σπαρτιάτες, που καταπονούνται διαρκώς
- ⇒ **Επιχειρήματα** που αποδεικνύουν την υπεροχή των Αθηναίων έναντι των Σπαρτιατών

Διαφέρομεν δὲ καὶ ταῖς
τῶν πολεμικῶν
μελέταις τῶν ἐναντίων
τοῖσδε·

Διαφέρουμε , επίσης, από
τους αντιπάλους μας στην
εκπαίδευση των
πολεμικῶν στα εξής:

Σχόλια

- Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα ακολουθήσει κατηγορηματικά και απροκάλυπτα η αντιπαράθεση της στρατιωτικής εκπαίδευσης των Σπαρτιατών με αυτή των Αθηναίων.
- Οι διαφορές εντοπίζονται:
 - ❑ Στον **τρόπο** που αντιμετωπίζουν τον πόλεμο
 - ❑ Την **ψυχολογική προετοιμασία**
 - ❑ Την **άσκηση** και τον **εξοπλισμό**
 - ❑ Την **ανδρεία** στο πεδίο της μάχης
 - ❑ Τη **συμπεριφορά** απέναντι στον εχθρό

Την τε γὰρ πόλιν
κοινήν παρέχομεν καὶ
οὐκ ἔστιν ὅτε
ξενηλασίαις
ἀπείργομεν τινα ἢ
μαθήματος ἢ
θεάματος, ὃ μη
κρυφθέν ἂν τις τῶν
πολεμίων ἰδὼν
ῶφεληθείη,

Δηλαδή, και έχουμε
την πόλη ανοικτή σε
όλου και ποτέ με
απελάσεις ξένων δεν
εμποδίζουμε κάποιον
να μάθει ή να δει κάτι,
που αν δεν το κρύβαμε
και το έβλεπε κάποιος
από τους εχθρούς, θα
μπορούσε να
ωφεληθει,

Σχόλια

- Το πρώτο σημείο διαφοράς διατυπώνεται εμφατικά, θετικά και αρνητικά. Παρουσιάζεται η Αθήνα ανοικτή πόλη για όλους. Οι Αθηναίοι επέτρεπαν την ελεύθερη διακίνηση των ξένων χωρίς να φοβούνται ότι οι ξένοι θα μπορούσαν να ωφεληθούν εις βάρος τους
- **Από την άλλη βρίσκεται η σπαρτιατική «κλειστή» κοινωνία, που μετέρχεται απελάσεις ξένων, ώστε να μη μάθουν τα στρατηγικά μυστικά της (σύμφωνα με τον Θουκυδίδη)**

πιστεύοντες οὐ ταῖς
παρασκευαῖς τὸ πλεόν
καὶ ἀπάταις ἢ τῷ ἀφ'
ἡμῶν ἐς τὰ ἔργα
εὐψύχῳ.

γιατί έχουμε εμπιστοσύνη
όχι τόσο στις
προετοιμασίες και τα
τεχνάσματα, όσο στην
ευψυχία που πηγάζει
από μέσα μας την ώρα
της μάχης.

Σχόλια

- Χαρακτηριστικό της στρατιωτικής αγωγής στη Σπάρτη είναι η εκπαίδευση των νέων σε «ἀπάτας» και «κλέμματα», πολεμικά δηλαδή τεχνάσματα αιφνιδιασμού του αντιπάλου.
- Το γενναίο φρόνημα, αντιθέτως, των Αθηναίων δεν είναι επίκτητη ιδιότητα, αλλά πηγαία.

Σχόλια

- Χαρακτηριστικό είναι το **χιαστό σχήμα** που χρησιμοποιεί ο Θουκυδίδης, διασταυρώνοντας θετικά και αρνητικά στοιχεία, για να παρουσιάσει την αντίθεση των αντιπάλων.

Την πόλη μας
αφήνουμε ανοικτή
(θετικό)

Ποτέ δεν εμποδίζουμε
κανένα
(αρνητικό)

Έχουμε εμπιστοσύνη
όχι τόσο στις
προετοιμασίες
(αρνητικό)

Παρά στην ευτυχία μας
την ώρα της μάχης
(θετικό)

καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ
μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσεις
εὐθύς νέοι ὄντες τὸ
ἀνδρεῖον μετέρχονται,
ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως
δαιτώμενοι οὐδὲν
ἥσσον ἐπὶ τοὺς
ἰσοπαλεῖς κινδύνους
χωροῦμεν.

και στο εκπαιδευτικό
σύστημα, εκείνοι από την
παιδική τους ηλικία
επιδιώκουν να γίνουν
ανδρείοι με επίπονες
ασκήσεις, ενώ εμείς,
παρόλο που ζούμε άνετα,
με όχι κατώτερο φρόνημα
βαδίζουμε σε κινδύνους το
ίδιο μεγάλους.

Σχόλια

- Οι νέοι στη Σπάρτη αποσπώνται από την οικογένεια και υποχρεώνονται να ζουν την πειθαρχημένη ζωή του στρατιώτη, έχοντας ως στόχο της αγωγής τους την υπακοή στους νόμους και στους άρχοντες, τη γενναιότητα και τη θυσία για την πατρίδα.
- Αντιθέτως στην Αθήνα ο νέος απολαμβάνει τα εφηβικά του χρόνια έως την ηλικία των 18 ετών, οπότε δίνει τον όρκο του πολίτη και υπηρετεί την πατρίδα ως στρατιώτης.

καὶ ἐν ταῖς παιδείαις οἱ
μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσεις
εὐθύς νέοι ὄντες τὸ
ἀνδρεῖον μετέρχονται,
ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως
δαιτώμενοι οὐδὲν
ἥσσον ἐπὶ τοὺς
ἰσοπαλεῖς κινδύνους
χωροῦμεν.

και στο εκπαιδευτικό
σύστημα, εκείνοι από την
παιδική τους ηλικία
επιδιώκουν να γίνουν
ανδρείοι με επίπονες
ασκήσεις, ενώ εμείς,
παρόλο που ζούμε άνετα,
με όχι κατώτερο φρόνημα
βαδίζουμε σε κινδύνους το
ίδιο μεγάλους.

Σπαρτιατικές ασπίδες

τεκμήριον δε· οὔτε γὰρ
Λακεδαιμόνιοι καθ’
ἑαυτούς, μεθ’ ἀπάντων
δὲ ἕς τὴν γῆν ἡμῶν
στρατεύουσι, τὴν τε
τῶν πέλας αὐτοί
ἐπελθόντες οὐ
χαλεπῶς ἐν τῇ
ἀλλοτρίᾳ τοὺς περὶ
τῶν οἰκείων
ἀμυνόμενους
μαχόμενοι τὰ πλείω
κρατοῦμεν.

και απόδειξη: Οι
Λακεδαιμόνιοι δηλαδή δεν
εκστρατεύουν ενάντια στη
χώρα μας μόνοι τους, αλλά
μαζί με όλους τους
συμμάχους τους, ενώ
εμείς, όταν εισβάλλουμε
στη χώρα άλλων, μόνοι
μας, αν και πολεμούμε σε
ξένη γη, εύκολα νικούμε
τις περισσότερες φορές
αυτούς που αμύνονται για
τη σωτηρία της χώρας
τους.

Σχόλια

- Θέλοντας ο Περικλής να υποστηρίξει με επιχειρήματα την πολεμική ανωτερότητα της Αθήνας, υποβαθμίζει την πολεμική δυνατότητα της Σπάρτης.
- **1ο επιχείρημα: Οι Σπαρτιάτες εκστρατεύουν μαζί με τους συμμάχους τους, ενώ οι Αθηναίοι μόνοι τους και τις περισσότερες φορές νικούν.**

- Αλαζονική αναφορά
- Αποσιωπά τα αποτελέσματα των εκστρατειών των Λακεδαιμονίων
- Σκοπό έχει να ενισχύσει το πεσμένο ηθικό των ακροατών του
- Δεν στηρίζεται σε αντικειμενικά δεδομένα

ἄθρόα τε τῇ δυνάμει
ἡμῶν οὐδεὶς πω
πολέμιος ἐνέτυχε διὰ
τὴν τοῦ ναυτικοῦ τε
ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν
ἐν τῇ γῇ ἐπὶ πολλὰ
ἡμῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν·

Και κανεῖς ἀπὸ τους
εχθρούς μας δεν
αντιμετώπισε μέχρι
σήμερα τις δυνάμεις μας
ενωμένες, γιατί ἀπὸ τη μία
φροντίζουμε ταυτόχρονα
για το ναυτικό μας, και
ἀπὸ την ἄλλη στέλνουμε
τις δυνάμεις μας σε πολλὰ
σημεῖα της γης.

Σχόλια

- 2ο επιχείρημα: Κανείς μέχρι στιγμής δεν αντιμετώπισε συγκεντρωμένη τη δύναμη της Αθήνας:
- α) Εξαιτίας της έκτασης της αθηναϊκής ηγεμονίας, που υποχρεώνει τους Αθηναίους να διατηρούν ναυτικές δυνάμεις εκτός Αττικής
- β) Διότι οι Αθηναίοι έστελναν τμήματα πεζικού σε διάφορα έρη της ηγεμονίας τους για να προασπιστούν τους συμμάχους τους.

ἦν δέ που μορίῳ τινὶ
προσμείξωσι,
κρατήσαντές τέ τινας
ἡμῶν πάντας αὐχοῦσιν
ἀπεῶσθαι καὶ
νικηθέντες ὑφ'
ἀπάντων ἡσσησθαι·

**Αν δε κάπου με μέρος
μόνο της δύναμής μας
συμπλακούν οι εχθροί μας,
τότε, αν νικήσουν,
καυχώνται ότι μας νίκησαν
όλους, αν νικηθούν,
διακηρύσσουν ότι
νικήθηκαν από όλους.**

Σχόλια

- Ρητορικό εύρημα Περικλή: Οι Αθηναίοι αποδεικνύονται στην πράξη γενναίοι ενώ η φήμη της υπεροχής των Σπαρτιατών, που είναι διάχυτη σε όλη την Ελλάδα είναι αποτέλεσμα προσποίησης και ψεύδους.
- Η υπερβολή των λόγων του δικαιολογείται λόγω της ψυχολογικής αναγκαιότητας του πολέμου.

καίτοι εἰ ῥαθυμία
μᾶλλον ἢ πόνων μελέτη
καὶ μὴ μετὰ νόμων τὸ
πλέον ἢ τρόπων
ἀνδρείας ἐθέλομεν
κινδυνεύειν,

Και βέβαια, αν εμεῖς
αντιμετωπίζουμε με πολλή
προθυμία τους κινδύνους,
περισσότερο με μια
αφροντισιά και άνεση
παρά μετά από επίπονη
άσκηση, και με ανδρεία
που οφείλεται όχι τόσο
στην επιβολή των νόμων
όσο στην φυσική μας
ευψυχία,

ῥαθυμία μᾶλλον
(θετικό)

ἢ πόνων μελέτη
(αρνητικό)

καὶ μὴ μετὰ
νόμων τὸ πλεῖον
(αρνητικό)

ἢ τρόπων ἀνδρείας
(θετικό)

περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς
τε μέλλουσιν ἀλγεινοῖς
μὴ προκάμνειν, καὶ ἕς
αὐτὰ ἐλθοῦσι μὴ
ἀτολμοτέρους τῶν αἰεὶ
μοχθούντων φαίνεσθαι,

**έχουμε το πλεονέκτημα
ότι δεν κουραζόμαστε
προκαταβολικά για δεινά,
που ανήκουν ακόμα στο
μέλλον, και, όταν
φθάσουμε στα δεινά αυτά,
ότι αποδεικνυόμαστε ότι
δεν είμαστε λιγότερο
τολμηροί από εκείνους
που μοχθούν συνεχώς.**

Πλεονεκτήματα τρόπου ζωής

- Οι Αθηναίοι δεν κουράζονται προκαταβολικά για τα δεινά που ενδέχεται να συμβούν στο μέλλον
- Όταν έρθουν αντιμέτωποι με αυτά δεν παρουσιάζονται λιγότερο τολμηροί από τους Σπαρτιάτες που κοπιάζουν όλοι τους τη ζωή για αυτό το σκοπό.

καὶ ἔν τε τούτοις τὴν
πόλιν ἀξίαν εἶναι
θαυμάζεσθαι καὶ ἔτι ἐν
ἄλλοις.

**Δεν είναι η πόλη μας αξία
μόνο σε αυτά αλλά και σε
πολλά ακόμη.**

Τομείς αθηναϊκής ανωτερότητας

- πολίτευμα
 - πνευματικές χαρές
 - υλικές απολαύσεις
 - άνετος τρόπος ζωής
 - στρατιωτική υπεροχή
-
- Τρισδιάστατη απεικόνιση της αρχαίας Αθήνας εδώ
 - Περιήγηση στην αρχαία αγορά εδώ και εδώ